

Η εξόρυξη υδρογονανθράκων και η οικολογική προβληματική της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς

γράφει ο ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΟΡΔΟΥΛΗΣ*

Οι προγραμματισμένες έρευνες για την εξόρυξη υδρογονανθράκων στην Δυτική Ελλάδα και το Ιόνιο έχουν προκαλέσει μια γενικευμένη αντίδραση όχι μόνο στην ευρύτερη περιοχή αλλά και σε πανελλαδικό επίπεδο με κινητοποιήσεις (η πιο πρόσφατη στα Γιάννενα με τη συμμετοχή 2000 διαδηλωτών) και τη δημιουργία επιτροπών σε πολλές πόλεις.

Η αντικαπιταλιστική Αριστερά συμμετέχει ενεργητικά στις κινητοποιήσεις και στις επιτροπές. Απέχουμε όμως ακόμα από το να γίνει η οικολογική προβληματική συστατικό στοιχείο του λόγου και του προγράμματος της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Και αυτό είναι ένα επίπονο εγχείρημα που απαιτεί μια νέα προγραμματική επεξεργασία αλλά και μια συστηματική θεωρητική δουλειά η οποία θα λαμβάνει υπόψη την κριτική των οικολόγων στον μαρξισμό για μονομερή προσήλωση στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, αλλά και τον σύγχρονο θεωρητικό προβληματισμό για τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση.

Κατά την άποψή μου, απαιτείται να εγκύψουμε ξανά στα κλασικά κείμενα π.χ. στα *Οικονομικά και Φιλοσοφικά Χει-*

ρόγραφα του Μαρξ όπου ρητά αναφέρεται ότι «η φύση είναι το ανόργανο σώμα του ανθρώπου» και ότι «στην επιστήμη της ιστορίας συμφύεται η επιστήμη της φύσης και η επιστήμη του ανθρώπου», στην *Κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία* του Ένγκελς, όπου δίνεται η πιο ακριβής περιγραφή για την οργάνωση της πόλης και των συνθηκών αναπαραγωγής της εργατικής τάξης την εποχή της Βιομηχανικής Επανάστασης κ.ά.

Αλλά δεν θα πρέπει να μείνουμε στους κλασικούς. Θα πρέπει να μελετηθούν οι σύγχρονες συεισφορές του Ο'Connell για τη δεύτερη αντίφαση του καπιταλισμού που αφορά όχι τις σχέσεις αλλά τις συνθήκες παραγωγής και του John Bellamy Foster για τον νέο οικολογικό υλισμό ως μετεξέλιξη του διαλεκτικού υλισμού.

Ταυτόχρονα, θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι βασικό στοιχείο της κρίσης του καπιταλισμού είναι ότι η οικονομική κρίση συνοδεύεται από μια βαθιά οικολογική κρίση. Η οικολογική κρίση αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της καπιταλιστικής κρίσης.

Η οικολογική κρίση, όπως τη γνωρίζουμε σήμερα, έχει άμεση σχέση με τη γενίκευση της χρήσης του πετρελαίου και με την ανάπτυξη της χημικής βιομηχανίας που τροφοδοτήθηκε από την εντατικοποίηση της γεωργίας. Η κατα-

*** Καθηγητής Επιστημολογίας
και Διδακτικής Μεθοδολογίας
της Φυσικής στο Παιδαγωγικό Τμήμα
του Πανεπιστημίου Αθηνών**

σπατάληση των φυσικών πόρων του πλανήτη για την παραγωγή ενέργειας διαταράσσει τους γεωχημικούς κύκλους της φύσης και οδηγεί στην οικολογική κρίση που η κυριότερη έκφρασή της είναι η «κλιματική αλλαγή». Οι αλλαγές στο κλίμα θα επιδεινώνονται όσο η κρίση του καπιταλισμού θα βαθαίνει και όσο ο υποκειμενικός παράγοντας για την ανατροπή αδυνατεί να συγκροτηθεί δίνοντας λύση.

Ο καπιταλισμός σήμερα είναι εξαιρετικά ενεργόβωρος. Οι δραστηριότητες που έχουν άμεση σχέση με την παραγωγή ενέργειας και τις μεταφορές αποτελούν τη βασική αιτία της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Οι δραστηριότητες αυτές ευθύνονται για την έκλυση στην ατμόσφαιρα 7 δισεκατομμυρίων τόνων αερίων ανά έτος (CO₂, CH₄, N₂O) τα οποία έχουν καταλυτική επίδραση στο «φαινόμενο του θερμοκηπίου» το οποίο διατηρεί τη θερμοκρασία του πλανήτη σε επίπεδα που επιτρέπουν τη διατήρηση της ζωής, με αποτέλεσμα αυτό να γίνεται εντελώς ανεξέλεγκτο, διαταράσσοντας το κλιματικό σύστημα του πλανήτη.

Η Διεθνής Επιτροπή του ΟΗΕ για τις Κλιματικές Αλλαγές (IPCC) υπολόγισε ότι τον 20ό αιώνα η αύξηση της θερμοκρασίας στο πλανήτη ήταν 0,6 °C κατά μέσο όρο. Τον 21ο αιώνα και έως το 2095, η IPCC προβλέπει ότι η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη θα κυμανθεί από 1,1 ως 6,4 °C και ότι η στάθμη της θάλασσας θα ανέβει έως και 80 cm. Η έκθεση της επιτροπής, που συντάχθηκε στη σύνοδο του Παρισιού (2/2/2007), επιβεβαίωσε τις εξής δυσοίωνες προβλέψεις:

- ▶ επέκταση της ερήμου και μείωση της αγροτικής παραγωγής στην Αφρική με μαζικές μετακινήσεις πληθυσμών λόγω έλλειψης νερού (οικολογικοί πρόσφυγες).
- ▶ πλημμύρες και ξηρασίες στη Λατινική Αμερική.
- ▶ λειψυδρία στην Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία και σε άλλες περιοχές του πλανήτη όπου θα επηρεαστούν 2,8 δισεκατομμύρια άνθρωποι.
- ▶ διάβρωση των ανατολικών ακτών των Ηνωμένων Πολιτειών.

▶ εκτεταμένες πλημμύρες, καύσωνες και απρόσμενο ψύχος στην Ευρώπη.

▶ εξάπλωση της ελονοσίας στην Αφρική και Αμερική.

Επιπλέον η επιτροπή κατάθεσε νέα ευρήματα όπως:

▶ αν η υπερθέρμανση διατηρηθεί, είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα λειώσουν τα ανώτερα στρώματα των πάγων της Γροιλανδίας, γεγονός που θα οδηγήσει σε άνοδο της στάθμης της θάλασσας κατά 6-7 μέτρα.

▶ αύξηση της λεγόμενης «κλιματικής ευαισθησίας» δηλαδή του τρόπου με τον οποίο το κλίμα θα αντιδράσει στο διπλασιασμό της συγκέντρωσης αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα.

Οι διαταραχές στους ρυθμιστικούς μηχανισμούς του περιβάλλοντος θα γίνονται αισθητές καθ' όλη τη διάρκεια του 21ου αιώνα. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την επιτακτική ανάγκη να ενσωματωθούν τα οικολογικά προτάγματα στην προοπτική μιας νέας οικοοσοιαλιστικής οργάνωσης των κοινωνιών.

Τα τελευταία χρόνια, οι αστικές τάξεις των αναπτυσσόμενων καπιταλιστικών χωρών προωθούν το σχήμα για την «πράσινη οικονομία της αγοράς». Αυτή η πολιτική έχει τα εξής χαρακτηριστικά: α) η σωτηρία του περιβάλλοντος γίνεται πεδίο κερδοσκοπίας, β) η προστασία του περιβάλλοντος επιχειρείται να γίνει η ατμομηχανή για «έναν εκσυγχρονισμό της καπιταλιστικής οικονομίας» και γ) γίνεται προσπάθεια να αποκατασταθεί το κύρος της άποψης ότι η αγορά είναι το αποκλειστικό μέσο για μια πολιτική κατά της ρύπανσης.

Μέχρι στιγμής, όμως, οι απόπειρες προσανατολισμού του καπιταλισμού σε μια φιλική προς το περιβάλλον λειτουργία έχουν αποτύχει, για τον λόγο ότι η λογική του κέρδους είναι εντελώς ασύμβατη με μια πολιτική σεβασμού της φύσης και των λειτουργιών της. Οι διακηρύξεις για μια «αιεφόρο ανάπτυξη» διαψεύδονται από τη λογική του κεφαλαίου: «αιεφόρος ανάπτυξη» και νόμος της αξίας αποκλείονται αμοιβαία.

Πέραν από το μύθο της «πράσινης οικονομίας της αγοράς», το σοσιαλιστικό

οικολογικό κίνημα έχει να παλέψει ενάντια σε συγκεκριμένες πολιτικές. Πέραν από την οικολογική της διάσταση, η ενεργειακή πολιτική είναι και ένα μείζον γεωπολιτικό ζήτημα, όπως δείχνει η διεθνής κρίση (όχι μόνο ελληνοτουρκική) γύρω από αμφισβητούμενες ζώνες αποκλειστικής οικονομικής εκμετάλλευσης (ΑΟΖ).

Επειδή είναι πολύ δύσκολο να απεμπλακεί η παραγωγή ενέργειας από τη χρήση ορυκτών καυσίμων, δηλώνουμε απερίφραστα ότι είμαστε ενάντια στις εξορύξεις νέων ορυκτών καυσίμων. Οι εξορύξεις έχουν τεράστιο περιβαλλοντικό κόστος, όπως έχει δείξει η εξόρυξη χρυσού στις Σκουριές της Χαλκιδικής.

Απέναντι στην παρατηρούμενη στροφή του καπιταλισμού στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ), είτε με τη μορφή φωτοβολταϊκών συστημάτων, είτε και ανεμογεννητριών, θα πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι το βασικό ζήτημα δεν είναι μόνο η χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) αλλά το ζήτημα του κεντρικού ελέγχου των ενεργειακών πόρων. Όσο η παραγόμενη ενέργεια από τα φωτοβολταϊκά και τις άλλες μορφές ΑΠΕ ελέγχεται κεντρικά από τις εταιρείες του κράτους και του ιδιωτικού τομέα δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί ο βασικός στόχος της πολιτικής του αντικαπιταλιστικού οικολογικού κινήματος για την ενεργειακή αυτονομία των πολιτών και των κοινοτήτων.

Το αίτημα για ενεργειακή αυτονομία των πολιτών και των κοινοτήτων, που συμπυκνώνεται στο αίτημα για εργατικό έλεγχο στα συστήματα παραγωγής και διανομής ενέργειας, είναι το βασικό μεταβατικό αίτημα σε αυτή τη φάση του «ύστερου καπιταλισμού»: ΑΠΕ κάτω από εργατικό έλεγχο.

Αλλά και οι διάφορες μορφές ΑΠΕ, όπως οι ανεμογεννήτριες, θα πρέπει να επανεξεταστούν. Έχει διαπιστωθεί ότι η περιβαλλοντική καταστροφή που προκαλείται από την εγκατάσταση «αιολικών πάρκων» είναι τεράστια ενώ το ενεργειακό ισοζύγιο μεταξύ κατασκευής και απόδοσης μιας ανεμογεννήτριας θα πρέπει να μελετηθεί ξανά.

Ταυτόχρονα, στην Ελλάδα η παραγωγή ενέργειας από υδροηλεκτρικά εργοστάσια έχει πάρει μαζικές διαστάσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το κτίσιμο τεράστιων φραγμάτων σε ποτάμια και λίμνες που προκάλεσαν ανεπανόρθωτη οικολογική καταστροφή. Είμαστε ενάντια στα φράγματα. Συμπαραστεκόμαστε στον αγώνα των κατοίκων της Μεσοχώρας ενάντια στο φράγμα του Αχελώου, αλλά και όπου αλλού προγραμματίζονται φράγματα.

Τέλος, παρά τις προσπάθειες παρουσίασης της πυρηνικής ενέργειας ως ένα είδος ενέργειας φιλικής προς το περιβάλλον (εφόσον δεν συνεισφέρει στην αύξηση των αερίων του θερμοκηπίου) και παρά τους πυρηνικούς σχεδιασμούς των γειτονικών προς την Ελλάδα χωρών, εμμένουμε στο «όχι στην πυρηνική ενέργεια», εφόσον παραμένει άλυτο από επιστημονικής και τεχνικής πλευράς το πρόβλημα της διάθεσης των πυρηνικών αποβλήτων, με όλες τις συνέπειες που αυτό έχει. **Τ**